HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

[א]קנאת סופרים תרבה חכמה אמר רב נחמן בר יצחק ומודה רב הונא בריה דרב יהושע [א]ברוכלין המחזירין בעיירות דלא מצי מעכב [ב]דאמר מר [ב]עזרא תקן להן לישראל שיהו רוכלין מחזירין בעיירות כדי שיהו תכשיטין מצויין לבנות ישראל [ג]והני מילי לאהדורי אבל לאקבועי לא [ד]ואי צורבא מרבנן הוא אפילו לאקבועי נמי כי הא דרבא שרא להו לר׳ יאשיה ולרב עובדיה לאקבועי דלא כהלכתא מאי טעמא כיון דרבנן נינהו אתו לטרדו מגירסייהו הנהו דיקולאי דאייתו דיקלאי לבבל אתו בני מתא קא מעכבי עלויהו אתו לקמיה דרבינא אמר להו [ה]מעלמא אתו ולעלמא ליזבנו [ו]והני מילי ביומא דשוקא אבל בלא יומא דשוקא לא וביומא דשוקא נמי לא אמרינן [ז]אלא לזבוני בשוקא אבל לאהדורי (א) לא הנהו עמוראי דאייתו עמרא לפום נהרא אתו בני מתא קא מעכבי עלויהו אתו לקמיה דרב כהנא אמר להו דינא הוא דמעכבי עלייכו אמרו ליה אית לן אשראי (ב) אמר להו [ח]זילו זבנו שיעור חיותייכו עד דעקריתו אשראי דידכו ואזליתו רב דימי מנהרדעא אייתי גרוגרות בספינה א״ל ריש גלותא לרבא פוק חזי אי צורבא מרבנן הוא נקיט ליה שוקא א״ל רבא לרב אדא בר אבא פוק תהי ליה בקנקניה נפק [אזל] בעא מיניה [ג]פיל שבלע כפיפה מצרית והקיאה דרך בית הרעי מהו לא הוה בידיה א״ל מר ניהו רבא [ד]טפח ליה בסנדליה א״ל בין דידי לרבא איכא טובא מיהו על כרחך אנא רבך ורבא רבה דרבך לא נקטו ליה שוקא פסיד גרוגרות דידיה אתא לקמיה דרב יוסף א״ל חזי מר מאי עבדו לי א״ל מאן דלא שהייה לאוניתא דמלכא דאדום לא נשהייה לאוניתיך דכתיב [1]כה אמר ה׳ על שלשה פשעי מואב ועל ארבעה לא אשיבנו על שרפו עצמות מלך אדום [ה]לסיד נח נפשיה דרב אדא בר אבא רב יוסף אמר אנא ענישתיה דאנא לטייתיה רב דימי מנהרדעא אמר אנא ענישתיה דאפסיד גרוגרות דידי אביי אמר אנא ענישתיה דאמר להו לרבנן [ו]אדמגרמיתו גרמי בי אביי תו אכלו בישרא [שמינא] בי רבא ורבא אמר אנא ענישתיה [דכי הוה אזיל לבי טבחא למשקל אומצא] אמר להו לטבחי אנא שקילנא בישרא מיקמי שמעיה דרבא דאנא עדיפנא מיניה רב נחמן בר יצחק אמר אנא ענישתיה דרב נחמן בר יצחק ריש כלה הוה כל יומא מיקמי דניעול לכלה מרהיט בהדיה רב אדא בר אבא לשמעתיה והדר עייל לכלה ההוא יומא נקטוה רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע לרב אדא בר אבא משום דלא הוו בסיומא אמרו ליה אימא לן הני שמעתתא דמעשר בהמה היכי אמרינהו רבא אמר להו הכי אמר רבא והכי אמר רבא אדהכי נגה ליה [לרב נחמן בר יצחק] [ז](ולא אתי רב אדא בר אבא) אמרו ליה רבנן לרב נחמן בר יצחק קום דנגה לן למה יתיב מר אמר להו יתיבנא וקא (ג) מנטרא לערסיה דרב אדא בר אבא אדהכי נפק קלא דנח נפשיה דרב אדא בר אבא ומסתברא דרב נחמן בר יצחק ענשיה:

מתני׳ [ט]מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו לא יסמוך לו כותל אחר אא״כ הרחיק ממנו ארבע אמות [ח][י]החלונות בין מלמעלן בין מלמטן בין כנגדן ארבע אמות: **גמ׳** וקמא היכי סמיך אמר רב יהודה הכי קאמר

הבא

ומודה רב הונא בריה דרב יהושע. אע״ג דאמר [כא:] בר מתא אבר מתא אחריתי מצי מעכב מלהביא כאן ולמכור מודה הוא ברוכלין מוכרי בשמים המחזירין בעיירות להביא בשמים לנשים להתקשט בהן דלא מצו לעכב עלייהו רוכלי העיר: **לאהדורי.** לחזר ולסבב במבואות העיר ובבתים על כל הרוצה לקנות ואחרי כן ישוב לעירו: **ואי צורבא מרבנן הוא.** דטריד בגירסא ולא אורחיה לאהדורי אפי׳ לאקבועי נמי: **דלא כהלכתא.** אלא לפנים משורת הדין: **דיקולאי.** מוכרי סלים ויש אומרים מוכרי יורות: **ולעלמא ליזבנן.** יומא דשוקא הוה והרבה באין ממקום אחר לקנות מן השוק לפיכך אין בני העיר מעכבין גם על המוכרים להביא אומנותם ולמכור לנקבצים לשוק: **עמוראי.** מוכרי צמר: **אית לן אשראי במתא.** מכרנו באמנה וצריכים אנו לשהות כאן עד שנגבה חובות שלנו ואם אין אנו מוכרין סחורותינו במה נתפרנס: **עד דעקריתו.** שתעקרו חובותיכם מן הלוקחים מכם באשראי: **נקיט ליה שוקא.** הכרז שלא ימכור איש בעיר גרוגרות אלא הוא: **תהי ליה בקנקניה.** הריח לו בקנקנו אם יין הוא אם חומץ כלומר בדקהו בהלכות אם תלמיד חכם הוא אם לאו. ריח היין כשמריחין אותו אם טוב הוא קרי תהי כדאמרינן בת תיהא במסכת ע״ז (דף סו:) וכן בכתובות (דף קה.) קרנא הוה תהי באמברא דחמרא: **כפיפה מצרית.** סל נצרים של ערבה: **מהו.** מי חשוב כמעוכל והוה ליה ככלי גללים ואין מקבל טומאה עוד: **א״ל.** רב דימי לרב אדא: **מר ניהו רבא.** אתה הוא רבא לפי ששמע על רבא שהוא גדול העיר וסבור שהוא זה: **טפח ליה בסנדליה.** הכהו על סנדלו במקל דרך שחוק כשם שמכין למי שאינו חשוב: **דלא שהייה.** שלא נמנע מלהפרע: **לאוניתא.** אונאת בושתו: **דמלכא דאדום.** אע״פ שהוא אדומי[ט]: **על שרפו.** מחמת בזיון: **דאמר להו לרבנן אדמגרמיתו גרמי בי אביי.** שהיה רגיל לומר לתלמידים עד שאתם הולכים אצל אביי לגרס עצמות כלומר ללמוד שלא לשובע: **תו אכלו כו׳.** בואו ולמדו הלכות נהודות מרווחות אצל רבא: **שמעיה דרבא.** שלוחו לקנות בשר: **ריש כלה.** דורש ברבים בשבתות: **דלא הוו בסיומא.** יש אומרים שלא היו בעלה כשנעשה רב נחמן ריש כלה ויש אומרים דלא הוו בסיומא דפירקא דרבא דדריש בשבת הרגל הלכות האמורות בפרק אחרון של בכורות: **שמעתתא דמעשר בהמה.** בפרק אחרון דבכורות ורבא אמרינהו בסופא דפירקא: **אתו רבנן.** תלמידי הישיבה הבאים לשמוע: **נטרנא ערסיה דרב אדא.** אני מצפה כאן שיביאו את מטת רב אדא שמת: **מתני׳ לא יסמוך לכותל חבירו כותל אחר אלא אם כן כו׳.** מפרש בגמ׳: **והחלונות.** מי שהיו לו חלונות פתוחים לחצר חבירו והוחזק בדבר זה שלש שנים ובא בעל החצר לבנות שם כותל צריך לשער ד׳ אמות: **בין מלמעלן.** אם בא להגביה יגביה כותלו ד׳ אמות מן החלונות: **בין מלמטן.** אם בא לבנותו נמוך צריך להשפילו מן החלונות ד׳ אמות וטעמא מפרש בגמ׳ [ע״ב]: **בין מכנגדן.** צריך להרחיקו מהן ד׳ אמות: **גמ׳**

הבא

קנאת סופרים תרבה חכמה. ולא גרסי׳ כמו שיש בספרים דאמר מר עזרא תיקן להם לישראל שיהו מושיבין סופר בצד סופר דהא לא חשיב ליה במרובה (ב״ק דף פב.) גבי עשר תקנות שתיקן: **מעלמא** אתו ולעלמא ליזבנן. מכאן משמע דביומא דשוקא היה מותר להלוות לבני אדם הבאים ממקומות שם לשוק לנכרים דאתו מעלמא אבל לבני המקום לא ודוקא בשוקא אבל לאהדורי לא: **אמר** ליה רבא לרב אדא בר אבא. כן גרים רבינו חננאל ולא גרסי׳ בר אהבה דאותו היה בימי רבי כדאמרינן בקדושין (דף עב: ושם)[י] היום ישב רב אדא בר אהבה בחיקו של אברהם אבינו: **פיל** שבלע כפיפה מצרית. בפ׳ ר׳ ישמעאל (מנחות דף סט. ושם ד״ה פיל) איתא להך בעיא דהכא ומסיק התם למאי אי למבטל טומאתו תנינא כל הכלים יורדין לידי טומאה במחשבה ואין עולין מטומאה אלא בשינוי מעשה וקאמר לא צריכא דבלע הוצין ועבדינהו כפיפה אי הוי עיכול והוי ככלי גללים או לא והכא בלע הוצין[א] בעא מיניה דאי כפיפה שלימה אמאי לא הוה בידיה מתני׳ היא[ב] וקשיא לר״ת א״כ אמאי לא נקיטו ליה שוקא הא בעיא זו לא איפשיטא התם וי״ל דמ״מ הוה ליה לאיתויי הנך ראיות דמייתי התם ודחי להו: **אנא** ענישתיה. כל אחד מהן היה מתאונן שעל ידו מת רב אדא משום דאמרינן בשבת בפ׳ שואל (דף קמט:) כל מי שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב״ה שנאמר (משלי יז) גם ענוש לצדיק לא טוב אלא רע וכתיב (תהלים ה) לא יגורך רע. ר״י: **וקמא** היכי סמיך. ס״ד דבנפל איירי שכן משמע הלשון דקתני מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו ומשני רב יהודה הכי קאמר הבא לסמוך כו׳ ומתני׳ הכי פירוש׳ מי שהיה גבול כותלו סמוך לכותל חבירו ורבא פריך דכותל קתני ולא גבול וא״ת לרבא דאמר בריש פירקין דאסור לסמוך[ג] קמא היכי סמך [ד]ואפילו לפי׳ ר״ת דלמסקנא שרי רבא לכולהו לסמוך לבד מבור מ״מ° אמאי לא פריך מהכא דהוי רישא אלא ממשרה וירק דהוי סיפא וי״ל דלא אסר רבא לסמוך אלא מילתא דמגופיה אתי היזק אבל הכא הכותל אינו מזיק כלום אלא שגורס[ה] למעט הדושא:

אלא

מסורת הש״ס

א) [לעיל כא.], ב) ב״ק פב:, ג) מנחות סט., ד) [מו״ק כה. ב״ק לב:], ה) [נ״ל לשיד], ו) [נ״ל אדמגרסיתו. ערוך ערך גרס א׳], ז) [רש״ל מ״ז וגרס רנב״י אתו רבנן א״ל לרב נב״י], ח) [לעיל ב:], ט) בס״א: גוי, י) [ע״ש ד״ה היום וברש״י שם וע״ע תוס׳ תענית כ: ד״ה א״ל],

תורה אור השלם

1 כֹּה אָמַר יְיָ עַל שְׁלֹשָׁה פִּשְׁעֵי מוֹאָב וְעַל אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ עַל שָׂרְפוֹ עַצְמוֹת מֶלֶךְ אֱדוֹם לַשִּׂיד: עמוס ב א

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה וקמא כו׳ אמאי לא פריך מהכא. קשה לי על קושייתם הא מהכא לא היה ראיה לסתור ולחזור מכל שינויי דלעיל ולהוכיח דגם לרבנן דר״י מותר לסמוך לרבא דהא כמו דמשנינן על אילן קדם לבור דמיירי בלוקח ה״נ י״ל הכא דמיירי בלוקח המקום שאצל כותל חבירו. גם תמוה לי במה דנקטו קושייתם רק לס״ד דלעיל הא מבואר בסוגיא דחרדל דלמסקנא מה דקתני ר״י מתיר בחרדל היינו דאמר לדבריהם דרבנן התינח משרה וירק אבל חרדל יהיה מותר לסמוך אף דבעל דבורים סמך בהיתר מ״מ כיון דקצת עשה שלא כהוגן ומזיק להחרדל מותר לזה להעמיד אצלו חרדלו בלי הרחקה כיון דבעל דבורים מזיק גם אותו. ועלה אמרינן לעיל לרבנן היינו דרבנן לא היה להם לחלוק על סברא זו ומשני דס״ל דדבורים לא מזקי לחרדל עיי״ש היטב. א״כ הכא בדוושא דשניהם מזיקים זה לזה מה בכך שהראשון העמיד כותלו תחלה מ״מ יהא השני מותר לסמוך כותלו דאמר לו כמו שכותלי מזיק אותך כן כותלך מזיק אותי וביותר דזה לא יתורץ גם בתירוצם דדוושא לא הוי מזיק ממש דמ״מ יאמר השני מה שאני מזיקך בדוושא כמו כן אתה מזיקני בדוושא. ויהיה בהכרח לאוקמי הכא בלוקח דהראשון לא עשה אפילו קצת שלא כהוגן בזה השני צריך ליתן כל הרחקה כמ״ש תוס׳ בסוגיא דחרדל ועע״ג:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ אבל לאהדורי במתא לא: (ב) שם אית לן אשראי במתא אמר: (ג) שם וקא נטרנא לערסיה:

מוסף רש״י

כפיפה. קופה, מצרית. מצורי דקל (מנחות סט.). **טפח ליה בסנדליה.** הכהו על סנדלו, נ״א בעט בסנדלו (ב״ק לב: ובעי״ז מו״ק כה.). **החלונות.** אחד מבני השותפין הבונה כותל בחצר כנגד חלונותיו של חבירו, **בין מלמעלן.** אם הכותל גבוה יותר מן החלונות צריך להגביה למעלה מהן ד׳ אמות, כדי שלא יעמוד על עובי כותלו ויראה, **בין מלמטן.** אם הכותל נמוך מן החלונות צריך להשפילו מהן ד״א כדי שלא יעמוד על עובי כותלו ויראה, **בין מכנגדן.** צריך להרחיק את הכותל מן החלונות ד״א כדי שלא יאפיל (לעיל ב:).

מוסף תוספות

א. ועבד להו כפיפה. תוס׳ מנחות סט. ב. דאין עולין מטומאתן אלא בשינוי מעשה. שם. ג. אלא מרחיק בורו ג״ט ואם יעשה חברו למחר בור בתוך שדהו ירחיק ג״ט אחרים. רבינו יונה. ד. היה לו לכנוס בתוך שלו ב׳ אמות ולכשיבנה חברו מחר הכותל סמוך לו יכנוס לתוך שלו ב׳ אמות אחרות. שם. ה. שאין זה נקרא מזיק, אלא מונע טוב מבעליו בעלמא הוא, וכל אימת דליכא כותל אחר אין כאן בעלים. רמב״ן.

עין משפט נר מצוה

מח א ב ג ד מיי׳ פ״ו מהל׳ שכנים הל׳ ט סמג עשין פב טוש״ע ח״מ סי׳ קנו סעיף ו:

מט ה ו ז ח מיי׳ שם הלכה י טוש״ע שם סעיף ז:

נ ט מיי׳ פ״ט שם הל׳ ט סמג שם טוש״ע ח״מ סי׳ קנה סעיף יב:

נא י מיי׳ שם פ״ז הל׳ א ב ג סמג שם טוש״ע ח״מ סי׳ קנד (סעיף ג וסעיף כב) [סעיף כא]:

רבינו גרשום

ברוכלין. שמוכרין תכשיטי נשים שרק וכחל אע״ג דלא שייכי בחד כרגא דלא מצי מעכב עליה האי רוכל דמתא: והני מילי דלא מצי מעכב לאהדורי לחזר ולילך משוק לשוק וממבוי למבוי ולמכור ולשוב לעירו אבל לקבוע חנותו בהני רוכלין למזבן תכשיטין לא: דלא כהלכתא. כלומר שלא ילמדו ממנו אחרים הלכה דלפנים משורת הדין עבד להו משום דרבנן נינהו דלא ליבטלו מגירסייהו לילך ולחזר בכל העיר ומשוק לשוק: הנהו דקולאי. שמוכרין סלים. אתו דקולאי דמתא ומעכבי להו אמר להו לא מציתו מעכבי עלייהו דמעלמא אתי ולהנהו דאתי מעלמא לשוק לזבני אבל לאהדורי בבתים לזבונינהו לא דודאי מצי למיעכב עלייהו: אית לן אשראי במתא. חוב שחייבין לנו ממון וצריכין לנו לעכובי הכא עד דפרעי לן והב לן רשותא דניזבין עד כפי חיותן עד דפרעי לן: נקיט ליה שוקא. שלא ימכור אדם עד שימכור כל גרוגרות שלו: תהי ליה. הוי מריח מה יש בו: מצרית. מצורי דקל מהו מי אמרי׳ הואיל דהוות במעיו והקיאה [דרך] בית הרעי כמאכל שנתעכל דמי ונתבטל׳ ואין מקבלת טומאה או דלמא הואיל ואכתי קיימת היא דבר חשוב הוי ואינה מבוטלת ומקבלת טומא׳: אמר ליה. רב דימי לרב אדא מאן נינהו מר רבא את הוא רבא: טפח ליה. רב אדא לרב דימי בסנדליה כלומר שלא היה חשוב בעיניו: ורבא רביה דרבך. שהוא רבי ואנא רבך: מאן דלא שבקיה. לאוניתא (דעמון) דמואב למלכא דאדום: אדמגרמיתו גרמי בי אביי. שהיה רגיל לומר לתלמידי אביי כל זמן שאתם מגררין עצמות שאין בהן לחלוח בי אביי יכולין אתם ללמוד תורה כשורה וכהלכתא בי רבא לפי שאביי לא למד כל כך ולפיכך אמר אביי אנא ענישתיה שהיה מבזיני: ריש כלה הוה. שהיה רגיל לדרוש בשבת שלפני החג ורב נחמן היה דורש אותן שבתות והיו מתקבצין שם מהרבה מקומו׳ תלמידין לשמוע: עכביהו רב פפא ורב הונא לרב אדא בר אהבה משום דלא הוי בסיומא במס׳ בכורו׳ קמיה דרבא: קום והכנס לדרוש דנגה לן שכבר עבר מן היום הרבה: קא נטרנא לערסיה. כלומר שמת לפי שהיה מצערו כל כך שלא בא אליו לעיין עמו הדרשה: **פיסקא** מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו ונפל לא יסמוך כותל אחר. שלא יבנה שם כותל אחר אלא אם כן הרחיק ממנו מכותל חבירו ד׳ אמות משום דוושא כדמפרש בגמ׳. החלונות מלמעלן ומלמטן ומכנגדן ד׳ אמות כדמפרש בריש פ״ק: ומקשי׳ וכותל קמא דנפל דהוה מעיקרא היכי סמיך בקרוב מד׳ אמות: אמר רב יהודה. הכי תריץ מתני׳ הבא לסמוך תחלה לא יסמוך לכותל וכו׳: